

บทที่ 1

บทนำ

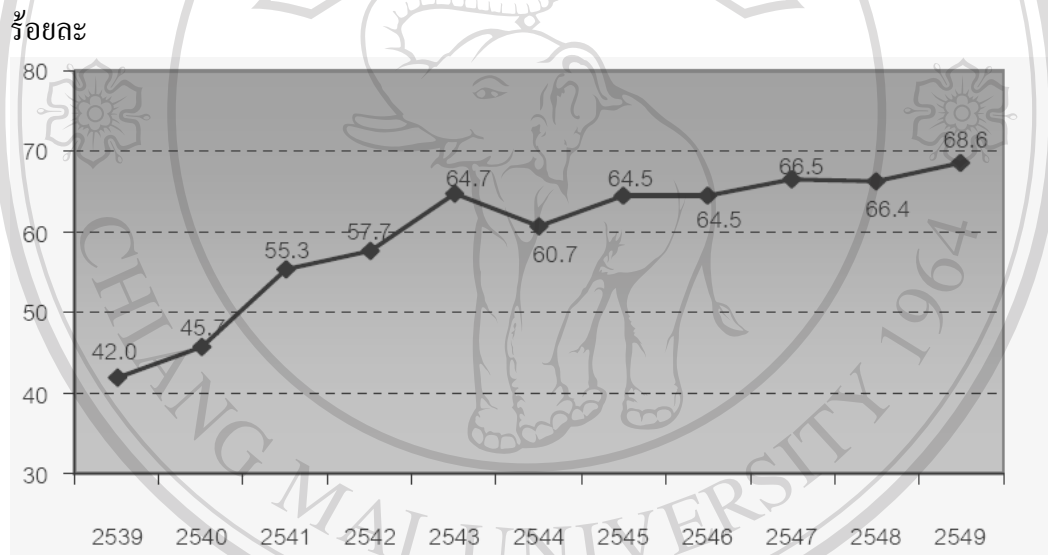
1.1 ที่มาและความสำคัญของปัญหา

ภายใต้กระแสโลกาภิวัตน์ ทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยและระบบเศรษฐกิจของโลก มีความเชื่อมโยงกันอย่างใกล้ชิด แต่ประเทศไทยเป็นประเทศที่มีระบบเศรษฐกิจแบบเปิดและขนาดเล็ก (small open economy) เศรษฐกิจของประเทศไทยต้องมีการพึ่งพาการค้าระหว่างประเทศเป็นสำคัญ โดยการค้าระหว่างประเทศนั้นเกิดขึ้นเนื่องจากประเทศต่างๆ มีสภาพภูมิอากาศ ภูมิประเทศ ทรัพยากร รวมทั้งความสามารถและความชำนาญในการผลิตสินค้าที่แตกต่างกัน ดังนั้นถ้าประเทศใดสามารถผลิตสินค้าชนิดใดชนิดหนึ่งได้มากกว่าประเทศที่ตนต้องการบริโภคและผลิตได้ด้วยต้นทุนที่ต่ำกว่าเมื่อเทียบกับประเทศอื่นๆ ก็สามารถส่งสินค้านั้นออกไปขายยังประเทศอื่นๆ ได้ และจะทำการนำเข้าสินค้าที่ประเทศตนผลิตได้ไม่เพียงพอกับความต้องการหรือผลิตได้ด้วยต้นทุนที่สูงกว่า ซึ่งจะเห็นได้ว่าเสมือนการแข่งขันกันทำเพื่อเพิ่มประสิทธิภาพในการจัดสรรทรัพยากรโลก จะทำให้ผลผลิตโดยรวมของโลกเพิ่มขึ้นและผู้บริโภคสามารถบริโภคสินค้าได้หลากหลายและมีราคาที่ต่ำลง

ปัจจุบันการที่การค้าระหว่างประเทศของไทยขยายตัวมากขึ้นนั้นเป็นเพราะการที่ประเทศไทยใช้นโยบายเปิดกว้างสำหรับการค้าขายกับต่างประเทศ ซึ่งเป็นผลต่อการเปลี่ยนแปลงทางระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เพราะภาคเศรษฐกิจระหว่างประเทศ สามารถช่วยให้เศรษฐกิจไทยเจริญได้อย่างรวดเร็ว รวมทั้งช่วยให้มีการส่งเสริมการลงทุนจากต่างประเทศเพิ่มขึ้น อันเป็นกลไกสำคัญสำหรับเร่งพัฒนาอุตสาหกรรมไทยให้ดำเนินไปอย่างต่อเนื่อง แต่การที่ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยเปิดกว้างมากย่อมมีผลทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยต้องขึ้นกับระบบเศรษฐกิจโลกหรือเศรษฐกิจประเทศอุตสาหกรรมใหญ่ๆ และยังคงผันผวนไปตามความไม่แน่นอนของตลาดโลกอีกด้วย ถ้าระบบเศรษฐกิจของโลกฟื้นตัว หรือมีสถานการณ์ที่ดีก็ส่งผลให้ประเทศไทยพลอยได้รับประโยชน์ไปด้วย แต่ถ้าระบบเศรษฐกิจของโลกผันผวน หรือเกิดปัญหาขึ้นย่อมทำให้ระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ประสบอุปสรรคหรือมีปัญหา อย่างไม่อาจหลีกเลี่ยงได้ นอกจากนี้แนวโน้มการเปลี่ยนแปลงเศรษฐกิจระยะยาวจะมีส่วนสำคัญต่อการกำหนดทิศทางระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย ซึ่งรวมถึงแนวโน้มการเปลี่ยนแปลงโครงสร้างของระบบเศรษฐกิจของประเทศไทยด้วย โดยเฉพาะอย่างยิ่งต่อภาคการส่งออกและนำเข้าของประเทศไทย

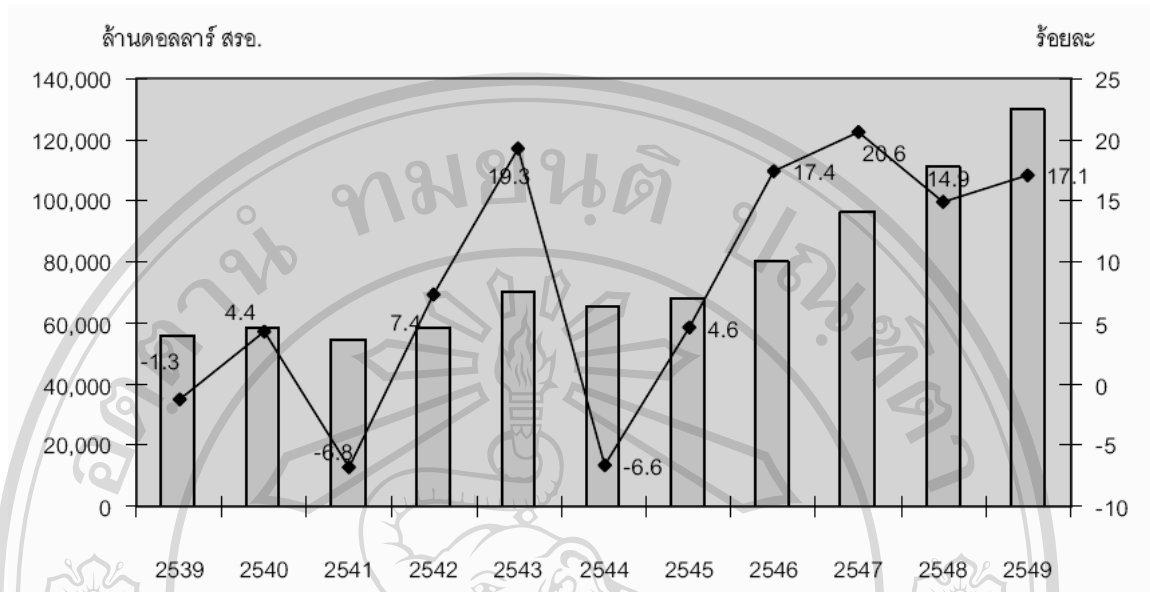
ในส่วนของการส่งออกซึ่งเป็นกลไกหลักในการขับเคลื่อนระบบเศรษฐกิจของประเทศไทย เนื่องจากมีมูลค่าการส่งออกสูงกว่าร้อยละ 60 ของผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ (GDP) มาตั้งแต่ปี 2543 และมีแนวโน้มสูงขึ้นตามลำดับ (รูปที่ 1.1) โดยมูลค่าการส่งออกเพิ่มขึ้นอย่างต่อเนื่อง และมีการขยายตัวในอัตราตัวเลข 2 หลัก มาตั้งแต่ปี 2546 จนถึงปี 2549 (รูปที่ 1.2)

รูปที่ 1.1 สัดส่วนมูลค่าสินค้าส่งออกต่อผลิตภัณฑ์มวลรวมภายในประเทศ ณ ปีฐานระหว่างปี 2539-2549

ที่มา : ธนาคารกรุงไทย (2550ข)

รูปที่ 1.2 มูลค่าการส่งออกและการเปลี่ยนแปลง ระหว่างปี 2539-2549

ที่มา : ธนาคารกรุงไทย (2550ก)

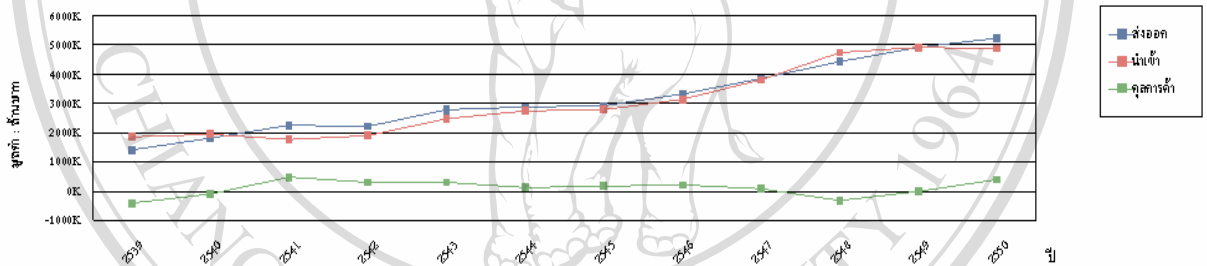
จากการที่ภาคการส่งออกมีความสำคัญมากต่อการขับเคลื่อนเศรษฐกิจในปี 2550 เนื่องจากการใช้จ่ายในประเทศชะลอตัวลงต่อเนื่องจากปี 2549 จากความเชื่อมั่นโดยรวมที่ลดลง โดยมูลค่าการส่งออกทำลายสถิติสูงใหม่หลายครั้งในปีนี้ โดยเฉพาะในเดือนตุลาคม ที่มีมูลค่าเป็นประวัติการณ์เกินกว่า 14,000 ล้านบาท และคาดว่าทั้งปีจะสามารถส่งออกได้มากกว่า 148,000 ล้านบาท หรือขยายตัวร้อยละ 16.0 แม้จะชะลอลงจากร้อยละ 17.1 ในปีก่อน แต่ก็สูงกว่าเป้าหมายที่ภาครัฐตั้งไว้ร้อยละ 12.5 มาก โดยเฉพาะการส่งออกสินค้าอุตสาหกรรม ที่คาดว่าจะเร่งตัวขึ้นจากปีก่อน ซึ่งมีส่วนช่วยให้การผลิตภาคอุตสาหกรรมยังขยายตัวในเกณฑ์ดี และมีอัตราการใช้จ่ายการผลิตเพิ่มขึ้นจากร้อยละ 73.9 เป็นประมาณร้อยละ 76 ซึ่งอยู่ในระดับที่ใกล้เคียงกับช่วงก่อนเกิดวิกฤตเศรษฐกิจ ขณะที่มูลค่าการนำเข้ารวมทั้งปีคาดว่าจะขยายตัวร้อยละ 8.0 เพิ่มขึ้นได้เล็กน้อย ส่วนหนึ่งเป็นผลมาจากการที่เงินบาทแข็งค่า จึงจูงใจให้มีการนำเข้าเพิ่มขึ้น แม้ว่าในช่วงครึ่งปีแรกจะชะลอตามอุปสงค์ในประเทศ แต่เมื่อการบริโภคและการลงทุนเริ่มฟื้นตัวมูลค่าการนำเข้าก็เร่งขึ้นมากในช่วงครึ่งหลังของปี (ธนาคารกรุงไทย, 2550)

ตารางที่ 1.1 การค้าระหว่างประเทศ

อัตราการขยายตัว (ร้อยละ)	2549	2550			
		ไตรมาสที่ 1	ไตรมาสที่ 2	ไตรมาสที่ 3	ไตรมาสที่ 1 - 3
มูลค่าการส่งออก	17.1	18.9	18.8	12.6	16.8
มูลค่าการนำเข้า	7.8	5.9	7.4	8.4	7.2
ดุลการค้า (ล้านดอลลาร์สหรัฐ)	994.5	3,592.4	1,488.6	2,942.2	8,023.2

ที่มา : ธนาคารกรุงไทย (2550ก)

รูปที่ 1.3 มูลค่าการส่งออกนำเข้ารายปี จากปี 2539 – 2550 (ม.ค.-ธ.ค)

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือ จากกรมศุลกากร (2551ก)

ตารางที่ 1.2 สถิติการค้าระหว่างประเทศของไทย ปี 2535 -2550

มูลค่า : ล้านบาท

ปี	มูลค่าการค้า	ส่งออก	นำเข้า	ดุลการค้า
2535	1,857,888.00	824,643.30	1,033,244.70	-208,601.50
2536	2,111,709.00	940,862.60	1,170,846.40	-229,983.80
2537	2,506,862.00	1,137,601.60	1,369,260.40	-231,658.70
2538	3,169,901.40	1,406,310.10	1,763,591.30	-357,281.20
2539	3,243,864.50	1,411,039.30	1,832,825.20	-421,785.80
2540	3,730,945.10	1,806,682.00	1,924,263.10	-117,581.20
2541	4,022,155.80	2,248,089.40	1,774,066.40	474,023.10
2542	4,121,639.30	2,214,248.70	1,907,390.60	306,858.10
2543	5,262,197.90	2,768,064.80	2,494,133.10	273,931.70
2544	5,633,665.50	2,884,703.90	2,748,961.60	135,742.30
2545	5,698,833.50	2,923,941.40	2,774,892.10	149,049.20
2546	6,464,406.00	3,325,630.10	3,138,775.90	186,854.30
2547	7,674,756.10	3,873,689.60	3,801,066.60	72,623.00
2548	9,192,715.60	4,438,691.00	4,754,024.60	-315,333.60
2549	9,880,294.80	4,937,372.20	4,942,922.50	-5,550.30
2550	10,126,995.00	5,254,999.30	4,871,995.70	383,003.60

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร (2551ข)

จากตารางที่ 1.2 พบว่ามูลค่าการค้าของประเทศไทยมีแนวโน้มเพิ่มสูงขึ้นอย่างมาก ในช่วงปี 2535 – 2550 และดุลการค้าของประเทศไทยขาดดุลมาตลอด จนกระทั่งปี 2540 ได้มีการเปลี่ยนแปลงระบบอัตราแลกเปลี่ยนจากระบบตะกร้าเงินมาเป็นระบบอัตราแลกเปลี่ยนแบบลอยตัวภายใต้การจัดการ พบว่า ประเทศไทยมีการขาดดุลการค้าลดลงอย่างมาก และในปี 2541 ประเทศไทยเริ่มมีดุลการค้าเกินดุล จนกระทั่งปี 2548 ประเทศไทยมีดุลการค้าขาดดุลอีกครั้ง โดยมีการขาดดุลการค้าอย่างลดลงและดุลการค้าได้กลับมาเกินดุลอีกครั้งในปี 2550

ตารางที่ 1.3 มูลค่าการส่งออก การนำเข้า และดุลการค้าจำแนกรายประเทศ ปี 2550 (ม.ค.-ธ.ค.)

อันดับ	ประเทศ	มูลค่า : ล้านบาท							
		2549				2550 (ม.ค.-ธ.ค.)			
		มูลค่าการค้า	นำเข้า	ส่งออก	ดุลการค้า	มูลค่าการค้า	นำเข้า	ส่งออก	ดุลการค้า
1	ญี่ปุ่น	1,609,686	985,755	623,931	-361,824	1,613,597	988,536	625,061	-363,475
2	จีน	967,502	521,524	445,978	-75,546	1,075,347	546,591	510,756	-53,835
3	สหรัฐอเมริกา	1,107,759	367,063	740,696	373,633	993,404	330,663	662,741	332,078
4	มาเลเซีย	577,288	325,327	251,961	-73,366	568,518	299,903	268,614	-31,289
5	สิงคโปร์	536,667	218,070	318,597	100,527	546,878	218,708	328,169	109,461
6	ฮ่องกง	332,067	59,227	272,839	213,612	349,101	50,147	298,955	248,808
7	ออสเตรเลีย	295,956	130,709	165,247	34,538	329,707	132,191	197,516	65,325
8	ไต้หวัน	324,117	196,003	128,114	-67,889	314,582	199,759	114,823	-84,937
9	สหรัฐอเมริกา มิเรคน์	328,455	272,397	56,058	-216,340	313,736	237,789	75,947	-161,843
10	อินโดนีเซีย	258,136	131,939	126,197	-5,742	302,779	138,551	164,288	25,676
11	เกาหลีใต้	298,337	196,739	101,598	-95,141	286,522	184,223	102,298	-81,925
12	เยอรมนี	214,470	125,854	88,617	-37,237	235,470	136,397	99,965	25,335
13	ซาอุดีอาระเบีย	208,498	161,030	47,469	-113,561	206,522	158,906	47,184	-111,721
14	สหราชอาณาจักร	179,919	50,510	129,409	78,898	175,242	52,724	122,518	69,794
15	ฟิลิปปินส์	179,060	81,260	97,800	16,540	174,596	74,631	99,965	25,335
16	เวียดนาม	151,396	34,489	116,907	82,418	169,511	38,655	130,856	92,201
17	อินเดีย	130,702	61,985	68,717	-6,732	163,722	71,943	91,779	19,386
18	เนเธอร์แลนด์	151,507	28,357	123,149	94,792	161,578	30,523	131,055	100,531
19	พม่า	117,557	88,708	28,849	-59,859	113,095	80,031	33,064	-46,967
20	อิตาลี	114,014	57,222	56,792	-429	111,072	47,390	63,683	16,293
รวม 20 ประเทศ		8,083,091	4,094,167	3,988,924	-105,243	8,204,546	4,036,261	4,168,285	132,024
อื่นๆ		1,797,204	848,755	948,448	99,693	1,922,449	835,735	1,086,714	250,980
รวมทั้งสิ้น		9,880,295	4,942,923	4,937,372	-5,550	10,126,995	4,871,996	5,254,999	383,004

ที่มา : ศูนย์เทคโนโลยีสารสนเทศและการสื่อสาร สำนักงานปลัดกระทรวงพาณิชย์ โดยความร่วมมือจากกรมศุลกากร (2551ก)

จากตารางที่ 1.3 มูลค่าการส่งออกและการนำเข้าของประเทศไทยกับประเทศคู่ค้าที่สำคัญพบว่า ประเทศสหรัฐอเมริกาเป็นประเทศคู่ค้าที่สำคัญที่สุดของไทย เพราะมีมูลค่าการส่งออกมากที่สุดในปี 2550 โดยมีมูลค่าการส่งออก 662,741 ล้านบาท รองลงมา คือ ประเทศญี่ปุ่น 625,061 ล้านบาท ประเทศจีน 510,756 ล้านบาท ประเทศสิงคโปร์ 328,169 ล้านบาท และประเทศฮ่องกง

298,955 ล้านบาท ตามลำดับ ซึ่งจากตารางดังกล่าวชี้ให้เห็นว่าประเทศไทยได้ทำการค้าระหว่างประเทศกับประเทศต่างๆในโลก

เมื่อการค้าระหว่างประเทศมีความสำคัญในการขับเคลื่อนเศรษฐกิจของประเทศ หากมีปัจจัยใดมากระทบ ย่อมส่งผลกระทบต่อเนื่องถึงเศรษฐกิจโดยรวมของประเทศด้วย จากผลการศึกษาของหลายสถาบัน พบว่า อัตราแลกเปลี่ยนเป็นตัวแปรหนึ่งที่มีอิทธิพลต่อมูลค่าการส่งออกและนำเข้า เนื่องจากมีส่วนในการกำหนดศักยภาพการแข่งขัน กล่าวคือ เมื่อประเทศดังกล่าวลดค่าเงินของตนลง ในทางทฤษฎีแล้วในระยะสั้นจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศเพิ่มมากขึ้น และถ้าประเทศดังกล่าวมีอัตราแลกเปลี่ยนที่แข็งค่ามากขึ้นในทางทฤษฎีแล้วในระยะสั้นจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศลดลง แต่ถ้าอัตราแลกเปลี่ยนมีค่าผันผวนหรือแปรปรวนค่อนข้างสูงเมื่อเทียบกับอัตราแลกเปลี่ยนของประเทศคู่ค้า ประเทศที่มีอัตราแลกเปลี่ยนค่อนข้างผันผวนหรือแปรปรวนสูง ความผันผวนของอัตราแลกเปลี่ยนดังกล่าวจะมีผลทำให้การส่งออกของประเทศลดลงเพราะถือว่าอัตราแลกเปลี่ยนเงินตราของประเทศผู้ส่งออกเป็นต้นทุนอย่างหนึ่งของการนำเข้าสินค้าของประเทศผู้นำเข้า ดังนั้นเมื่ออัตราแลกเปลี่ยนมีค่าผันผวนหรือมีค่าไม่แน่นอนจึงทำให้ต้นทุนการนำเข้าสินค้าของประเทศผู้นำเข้ามีความผันผวนหรือมีค่าไม่แน่นอนด้วยเช่นกัน

ดังนั้นจึงเป็นประเด็นปัญหาในการเปรียบเทียบความสัมพันธ์ระหว่างมูลค่าการค้าของประเทศไทย กับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว โดยทำการศึกษาทั้งประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว ประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอังกฤษ และประเทศสวีเดนอร์แลนด์ ส่วนประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศเวียดนาม และประเทศอินเดีย โดยพิจารณาความสัมพันธ์จากอัตราแลกเปลี่ยน

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาเปรียบเทียบความสัมพันธ์มูลค่าการค้าของประเทศไทย และอัตราแลกเปลี่ยน กับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว
2. เพื่อศึกษาผลของอัตราแลกเปลี่ยนที่มีต่อมูลค่าการค้าของประเทศไทย กับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว

1.3 ประโยชน์ของการศึกษา

1. เพื่อให้ทราบถึงความสัมพันธ์มูลค่าการค้าของประเทศไทย และอัตราแลกเปลี่ยนประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้วได้อย่างมีประสิทธิภาพ
2. เพื่อเป็นแนวทางส่วนหนึ่งสำหรับให้แก่ผู้ที่มีหน้าที่เกี่ยวข้องกับการดำเนินนโยบายการเงิน และนโยบายการค้าระหว่างประเทศ ในการหามาตรการหรือกำหนดนโยบายได้อย่างมีประสิทธิภาพเพื่อส่งเสริมมูลค่าการค้าของประเทศไทยดีขึ้น

1.4 ขอบเขตการศึกษา

การศึกษาคือความสัมพันธ์เปรียบเทียบความสัมพันธ์มูลค่าการค้าของประเทศไทย และอัตราแลกเปลี่ยน กับประเทศกำลังพัฒนาและประเทศพัฒนาแล้ว โดยประเทศคู่ค้าที่สำคัญได้ทำการเลือกประเทศที่มีมูลค่าการค้าระหว่างประเทศกับประเทศไทยในมูลค่าที่สูงเป็นอันดับต้นทั้งหมด 9 ประเทศ ซึ่งประเทศพัฒนาแล้ว ได้แก่ ประเทศสหรัฐอเมริกา ประเทศญี่ปุ่น ประเทศสิงคโปร์ ประเทศอังกฤษ และประเทศสวีเดน ส่วนประเทศกำลังพัฒนา ได้แก่ ประเทศอินโดนีเซีย ประเทศเกาหลีใต้ ประเทศเวียดนาม และประเทศอินเดีย และทำการศึกษาโดยใช้ข้อมูลรายปีเป็นข้อมูลอนุกรมเวลา รายเดือน ตั้งแต่ปี 1998 ถึงปี 2007 โดยใช้แบบจำลองทางเศรษฐมิติ ด้วยเทคนิควิธี Cointegration และ Error Correction Model (ECM) ตามกระบวนการ ARDL

1.5 นิยามศัพท์

มูลค่าการค้า (Trade Value) เป็นผลรวมระหว่างมูลค่าการส่งออกและมูลค่าการนำเข้า

อัตราแลกเปลี่ยน (Exchange Rate) เป็นราคาของเงินตราต่างประเทศหนึ่งหน่วยเมื่อคิดเป็นเงินตราในประเทศ

อัตราแลกเปลี่ยนที่แท้จริง (Real Exchange Rate) เป็นค่าเฉลี่ยถ่วงน้ำหนัก (weight average) ของอัตราแลกเปลี่ยนระหว่างเงินตราภายในประเทศกับเงินตราของประเทศคู่ค้า